

Onderwijs maak je samen

Ouderbetrokkenheid
in de praktijk

Onderwijs maak je samen

Inhoudsopgave

6	Inleiding
10	Werk aan een uitnodigend schoolklimaat
11	Persoonlijk contact is de basis op de J.P. Coenschool
16	De Regenboog slecht drempels
22	Zet een stip en houd koers
23	Instituut Schreuder haalt keurmerk ouderbetrokkenheid
30	El Kadisia heeft hoge verwachtingen van leerlingen én ouders
34	Samenwerking betekent een goed contact
35	Op De Brink hebben ouders een belangrijke stem
40	Ouders van De IJdoornschool volgen resultaten online
46	Neem professionele verantwoordelijkheid
47	De Corantijn houdt de lijnen kort
50	Thuis voelen op de St. Lidwina-school
53	Schoolbestuur El Amal stimuleert verbinding
56	Colofon

Inleiding

Betrokkenheid van ouders bij onderwijs en leren doet er toe. Onderzoeken in binnen- en buitenland laten zien dat samenwerking met ouders tot betere prestaties van leerlingen leidt. Niet alleen de leerlingen profiteren ervan, ook ouders voelen zich serieus genomen. Een goed werkend partnerschap komt de kwaliteit van de school ten goede, levert de leerkracht meer inzicht in wat de leerling nodig heeft en kan een sterk punt zijn in het onderscheidend vermogen van de school.

Aandacht voor ouders

Het belang van samenwerking tussen scholen en ouders krijgt daarom steeds meer aandacht. Landelijk zijn in het Bestuursakkoord Primair Onderwijs (2012) afspraken gemaakt over verhoging van de onderwijsopbrengsten en versterking van de professionaliteit van schoolorganisaties. Het beter betrekken van ouders bij de prestaties van hun kinderen wordt daarin expliciet genoemd. Ook met de vier landelijke ouderorganisaties zijn prestatieafspraken gemaakt over acties die de samenwerking tussen scholen en ouders moeten versterken (2012). Dit jaar stelt het ministerie van Onderwijs 1 miljoen euro beschikbaar voor onderzoek naar een goede samenwerking tussen school en ouders en het creëren van een veilig en plezierig leerklimaat.

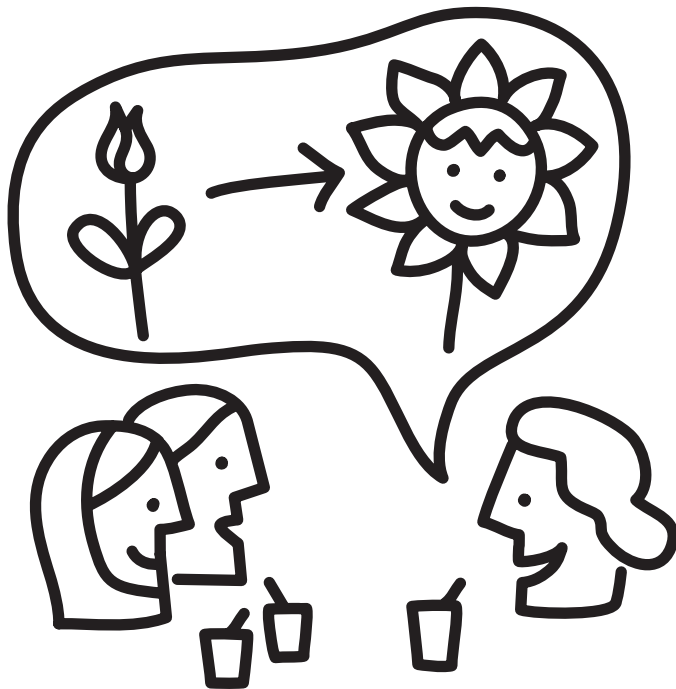
Amsterdam

Ook Amsterdam is overtuigd dat een goede samenwerking tussen scholen en ouders onontbeerlijk is om de kwaliteit van het basisonderwijs blijvend op niveau te houden of te verhogen. In Amsterdam heeft de gemeenteraad de Uitvoeringsagenda Actieve Ouders 2012-2014 vastgesteld. De uitvoeringsagenda is erop gericht de samenwerking tussen ouders en scholen te versterken en de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs te stimuleren. In verschillende pilots wordt hier door scholen aan gewerkt. Een voorbeeld is het openstellen van het ouderportaal van ParnasSys op een aantal basisscholen.

Ook al zijn scholen en ouders overtuigd van het belang van samenwerking, deze ontstaat niet vanzelf. Scholen vinden het belangrijk om ouders actief bij het onderwijs te betrekken, maar weten vaak niet goed hoe: de nieuwsbrieven worden niet gelezen en ouderavonden slecht bezocht. Ouders willen op hun beurt graag betrokken zijn, maar kennen de mogelijkheden soms niet: de leerkracht lijkt altijd druk, de bedoeling van huiswerk is onduidelijk. In een stad als Amsterdam met een etnisch diverse bevolking, spelen daarbij ook zaken als een taalbarrière of culturele verschillen in de opvattingen over onderwijs en opvoeding.

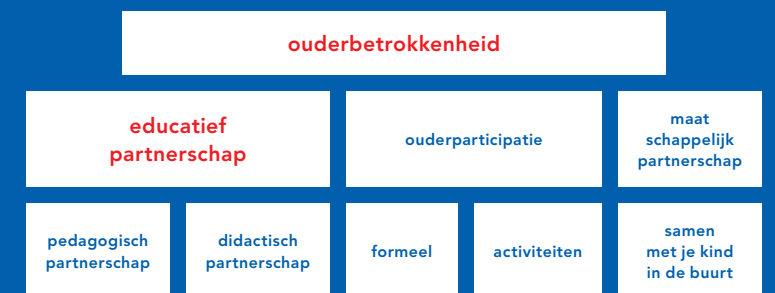
Onderwijs maak je samen met ouders

Ouders betrekken moet je niet alleen willen, maar vooral ook doen. Het is een actief proces dat voortdurend aandacht vraagt en een lange adem nodig heeft. En het is nooit af. Het succes van ouderbetrokkenheid hangt nauw samen met de manier waarop men in school met elkaar omgaat. Onderwijs maak je samen met ouders. Leren is leuk en houdt niet op als de schooldeur dichtgaat. Interesse van ouders voor school is belangrijk voor een kind. Een uitnodigende houding van school helpt daarbij en versterkt de betrokkenheid van ouders én leerlingen. Dit boekje gaat over wat werken aan een succesvolle samenwerking in de praktijk betekent. Directeuren, leerkrachten en ouders vertellen hun ervaringen aan de hand van vier uitgangspunten. Het zijn geen stappen, er is geen standaardrecept. Iedere school is verschillend en geen ouder hetzelfde. Het zijn inzichten die zich hebben afgetekend uit de verhalen van een dwarsdoorsnede van de Amsterdamse basisscholen, bedoeld ter inspiratie voor iedereen die serieus werk wil maken van ouderbetrokkenheid.

Wat is ouderbetrokkenheid?

Ouderbetrokkenheid is een breed begrip. Een veelgebruikte indeling onderscheidt drie vormen van partnerschap: de ouder als maatschappelijk partner, ouderparticipatie en de ouder als educatief partner. De ouder als maatschappelijk partner is actief buiten de school, bijvoorbeeld in het aanbod van sport. Ouderparticipatie gaat over ouders die actief zijn in de school. Dat kan langs de formele lijn zoals het schoolbestuur en de medezeggenschapsraad, maar ook de ouderraad, klassenouders, deelnemers aan schoolreisjes of de luizenpluizers zijn voorbeelden van ouderparticipatie. Ten slotte is er de ouder als educatief partner: samen met de school. Pedagogisch betekent dit dat scholen met ouders afstemmen over hoe je met kinderen omgaat; het opgroeien en opvoeden. Didactisch partnerschap is gericht op het beter functioneren van het onderwijs door ouders goed te informeren en in te schakelen bij het leren van hun kinderen. Het educatief partnerschap is de vorm van ouderbetrokkenheid waarover het in dit boekje gaat.

Werk aan een uitnodigend schoolklimaat

Het kenmerk van een uitnodigend schoolklimaat is een open houding: elkaar willen leren kennen en begrijpen. Dat betekent investeren in luisteren, maar ook duidelijk maken wat je zelf belangrijk vindt. Een echte kennismaking tussen school en ouders levert wederzijds begrip op, een heldere verdeling in verantwoordelijkheden en een plezierige omgang.

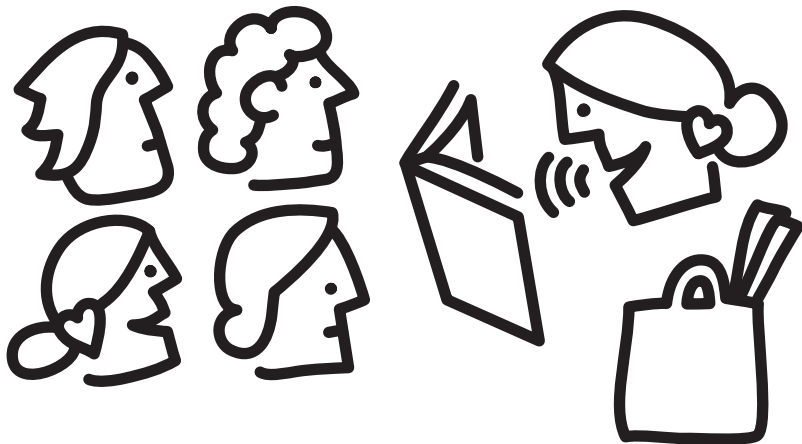
Persoonlijk contact is de basis op de J.P. Coenschool

De J.P. Coenschool in de Indische buurt werkt actief aan het betrekken van ouders bij de school en de ontwikkeling van hun kinderen

Twaalf jaar geleden was het contact met ouders minimaal: ze waren verplicht het rapport van hun kinderen op te halen en dat was het. Er bestonden vooroordelen en onwetendheid over het onderwijs en de afstand tussen school en ouders was enorm. De komst van adjunct-directeur Mustapha Khaddari heeft veel veranderd. Ouders zijn inmiddels intensief betrokken, alles is er op gericht om kinderen te helpen zich goed te ontwikkelen. "Ouderbetrokkenheid is een groot goed op de J.P. Coenschool", vertelt Mustapha. De belangrijkste succesfactor is volgens hem dat de hele school gelooft in het belang ervan. "Het betrekken van ouders is een proces waar je steeds energie in moet blijven steken. Vanuit ouders ontstaat daardoor steeds meer interesse. Ook is het belangrijk om taken en verantwoordelijkheden duidelijk te beleggen. Sylvie is als directeur verantwoordelijk voor de onderwijskundige zaken en ik hou me bezig met alles wat met ouders te maken heeft. En ten slotte, gun jezelf de tijd, heb geduld. Het is niet zomaar voor elkaar."

Luisteren en elkaar leren kennen

“De essentie is dat school en ouders partners zijn in een gelijkwaardige samenwerking. Het is belangrijk elkaar te kennen, dat maakt het contact zoveel makkelijker”, aldus Mustapha. De J.P. Coenschool is een buurtschool en heeft een etnisch heel diverse ouderpopulatie. Om elkaar te leren kennen en begrijpen organiseert de school gedurende het schooljaar zes avonden onder de titel ‘Ouders ontmoeten Ouders’. Ouders bespreken zelfgekozen onderwerpen als vriendschap, meisjes en jongens of spelen op de computer. Dat doen ze door elkaar verhalen te vertellen, bijvoorbeeld aan de hand van eigen jeugdervaringen. De bijeenkomsten duren ongeveer twee uur onder begeleiding van een gespreksleider. De sfeer is informeel, iedereen neemt iets te eten mee en het laatste half uur is er muziek en zijn ook de kinderen welkom. Ieder jaar wordt de reeks afgesloten met een slotavond onder leiding van de Verhalenman. Mustapha: “Ouders waarderen de avonden zeer. Onbegrip of vooroordelen maken plaats voor kennismaking en herkenning. De reeks is inmiddels vaste prik op de jaarkalender en is met zo’n zeventig tot tachtig aanwezige ouders iedere keer weer goed bezocht.”

Taal en ouderbetrokkenheid

“Wat kun jij doen voor de Coen? Deze vraag krijgt iedere ouder voorgelegd”, vertelt Elizabeth Venicz, moeder, OR-lid en cursusleider Taal en Ouderbetrokkenheid (zie ook kader). “We verwachten van ouders dat ze zich inzetten en interesse tonen, ieder naar eigen kunnen.” Door deze betrokkenheid te stimuleren, raken ouders volgens haar ook geïnteresseerd in het onderwijs aan hun kind. “Als ouders zich op school geaccepteerd en onderdeel van de gemeenschap voelen, verloopt thuis een gesprek over school makkelijker.”

Een voorbeeld uit haar cursus is het project de schoolschrijver: een kinderboekenauteur die een periode verbonden is aan de school. De schoolschrijver leest en schrijft met de kinderen. Niet alleen om de woordenschat te vergroten en de technische vaardigheid aan te scherpen maar ook om de wereld te onderzoeken en de nieuwsgierigheid te stimuleren. Elizabeth: “De moeders uit mijn taalcursus hebben kennism gemaakt met Selma Noort, de schrijfster op de J.P. Coenschool. We hebben samen een verhaal van haar gelezen en iedere moeder heeft een verhaaltje geschreven. De verhalen hebben we Selma aangeboden. De brug naar er thuis over praten, helpen en extra oefenen wordt zo heel makkelijk gemaakt.”

Taal en ouderbetrokkenheid

De gemeente Amsterdam wil met de cursus Taal en Ouderbetrokkenheid (TOB) ouders stimuleren om de Nederlandse taal te leren en hun betrokkenheid bij school te vergroten. Schoolbesturen kunnen subsidie aanvragen voor TOB. Meer informatie vind je online:

www.amsterdam.nl

Vertel over je kind

Aan het begin van het schooljaar voert de leerkracht een gesprek met elke ouder. Als moeder is Elizabeth erg enthousiast over de nieuwe aanpak. "Je wordt uitgenodigd te vertellen hoe jij je kind ziet. Een kind kan thuis heel anders zijn dan op school en het is belangrijk om dat met de leerkracht te delen. Ook bespreken we de verwachtingen die je van elkaar hebt, hoe je met elkaar omgaat en op de hoogte blijft. Ik vond het heel prettig." Aanvankelijk was niet iedere leerkracht even enthousiast over het startgesprek, omdat het veel tijd kost, herinnert Mustapha zich. "Maar iedereen heeft ervaren dat de winst om ouders en kinderen op een andere manier te leren kennen, groot is. Het eerste contact is positief en neutraal, er kunnen afspraken gemaakt worden waar ouder en leerkracht later op kunnen terugkomen. Bovendien vergemakkelijkt zo'n gesprek het handelingsgericht werken voor de leerkracht, omdat hij vanaf het begin een goed beeld van de leerling en ouders heeft. Persoonlijk contact is de basis van een goede relatie", vervolgt Mustapha. "De brieven, e-mails en Facebook-pagina versterken dat. Ons schoolklimaat is open en nodigt uit. Dat betekent niet dat ouders gepamperd worden. De moeder die haar zoon een uitje laat missen omdat hij te laat op school komt, wordt nagebeld en vriendelijk maar duidelijk terecht gewezen. Aanspreken, grenzen stellen en op verantwoordelijkheden wijzen, zijn belangrijke voorwaarden voor een open en uitnodigend klimaat."

Startgesprek

Een gesprek aan het begin van het schooljaar draagt bij aan een ontspannen kennismaking van de leerkracht met de ouders en eventueel de leerling. Het gesprek levert de leerkracht informatie op over hoe de ouders hun kind zien en hoe ze ermee omgaan. Dat maakt het contact in de rest van het schooljaar een stuk makkelijker. De volgende punten kunnen je helpen bij het voeren van een startgesprek:

- Neem de tijd voor een kennismaking, nodig ouders en leerling persoonlijk uit, maak duidelijk waar het startgesprek over gaat en plan minimaal 15 minuten in. Deze tijdsinvestering betaalt zich later in het schooljaar terug
- Vraag ouders goede punten van hun kind te noemen
- Vraag ouders en leerling naar hun verwachting van dit nieuwe schooljaar en informeer hen over wat jijzelf verwacht. Dit kan gaan over de manier om elkaar op de hoogte te houden, maar ook over de leerdoelen voor de leerling, lesstof, toetsen en wat ouders thuis kunnen en willen doen
- Zorg voor een kop en een staart van het gesprek. Bouw het gesprek rustig op: vertel iets over jezelf voor je ouders bevrage. Rond af met een korte samenvatting van de belangrijkste onderwerpen en afspraken
- Luister, maar grijp in als het gesprek afdwaalt
- Maak afspraken met elkaar en volg ze op. Als je bijvoorbeeld afspreekt dat huiswerk altijd op donderdag wordt ingeleverd en het gebeurt niet, wacht dan niet af maar spreek ouders er direct op aan

De Regenboog slecht drempels

Om samenwerking met ouders goed in te vullen, vaart De Regenboog op een innerlijk kompas: hoe ga je met elkaar om en wat wil je voor de kinderen en ouders betekenen.

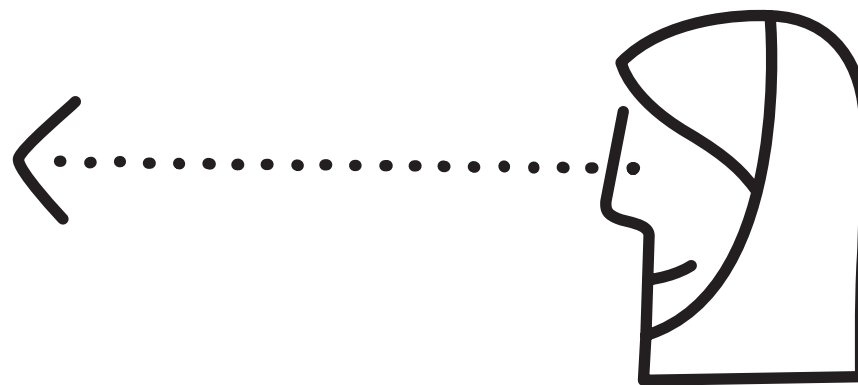
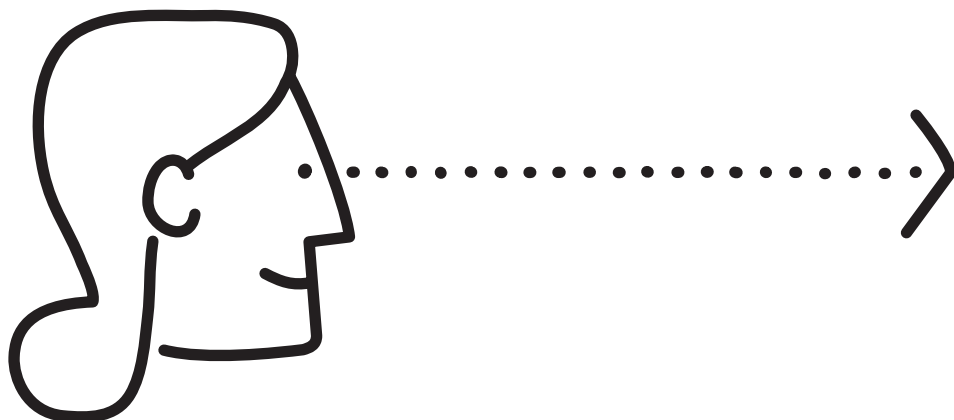
Leren van ouders

Ook De Regenboog heeft dit jaar voor het eerst kennismakingsgesprekken gevoerd. De montessorischool staat in Zuidoost. "De culturele achtergrond, geloofsovertuiging en opleidingsniveau van onze ouders vormen een enorme mix", vertelt directeur Rob Schimmel. "Dat leerlingen profiteren van de samenwerking tussen school en hun ouders, is voor ons glashelder. De meeste ouders zijn volgens Rob heel betrokken. Die verwachting spreekt de school uit bij aanmelding en inschrijving van leerlingen. De kennismakingsgesprekken zijn volgens hem een stapje in educatief

partnerschap. "Het heeft ons al veel gebracht. We zijn blij met de ervaringen van ouders: wat vindt hun kind leuk, waar is het goed in en hoe lossen zij dingen met hun kind op? Ouders vinden het fijn om te mogen vertellen. Wij zeggen niets en proberen zo goed mogelijk te luisteren. We kunnen een heleboel leren van deze gesprekken."

Verbinden en vertrouwen

Dat ouders de kennismakingsgesprekken heel erg waarderen, hoort Joke de Hoogh, coördinator van het project de Verteltas, terug op de oudercursus. Deze cursus gaat over taalstimulering en -ontwikkeling met de Verteltas als vehikel. In drie ochtenden krijgen ouders van kinderen uit de groepen 1 tot en met 4 handvatten voor bijvoorbeeld woordenschatuitbreiding en interactief voorlezen. Ook ouders van de peuterspeelzaal worden hiervoor uitgenodigd. De Verteltas (zie ook kader) bestaat uit zelfgemaakt materiaal, zorgvuldig samengesteld door ouders en school. Alle kinderen tot groep 4 mogen de verteltassen mee naar huis nemen en krijgen daarmee het vertrouwen dat ze er op een goede manier mee omgaan. Tijdens de oudercursus vertellen en delen ouders ervaringen met elkaar. "Door naar school te gaan en de cursus te doen, kiezen ze voor hun kind en dat is een bindend element", vertelt Joke.

Respect

De Regenboogschool heeft nu zo'n 200 verteltassen. Ze hangen goed zichtbaar en geordend op moeilijkheid, in de centrale hal van de school. Het is een mooi en tastbaar voorbeeld van wat samenwerking tussen school en ouders kan opleveren. Joke: "De Verteltas heeft heel veel kanten. Om te kunnen knippen en plakken, hoef je de taal niet te spreken en daarmee is de Verteltas een laagdrempelige manier om met andere ouders in contact te komen en iets voor de school te doen. De ouder maakt deel uit van een groepje en gaat zich langzamerhand thuis voelen. Er wordt met elkaar over van alles gesproken, opvoedingsvragen bijvoorbeeld die dan vanuit verschillende culturele achtergronden worden belicht. Dat ontstaat vanzelf, daar voeren wij geen regie op."

Ook voor de kinderen is de Verteltas een succes, weet intern begeleider Suzanne van Lier. "We hebben het Vertelhuisje, daar lezen de kinderen uit de bovenbouw met de jongere leerlingen. Het gaat verder dan lezen. Ze werken ook aan hun sociale vaardigheden; het is leuk om een kind te kunnen complimenteren dat hij het goed doet met zo'n kleintje. Het zijn vaak de kleine dingen die van de Verteltas zo'n mooi project maken. Zo kan een kind zo trots zijn dat zijn moeder die tas gemaakt heeft. En dat is belangrijk, trots zijn op wie je ouders zijn en waar je vandaan komt", besluit Joke.

De Verteltas

Tijdens een studiereis naar Engeland in 2003 maken Joke de Hoogh en een collega kennis met The National Storysack Project. Terug in Nederland gaan ze enthousiast aan de slag en zo staat De Regenboog aan de wieg van de Verteltas, die inmiddels op veel basisscholen gebruikt wordt.

De Verteltas stimuleert lezen en taalontwikkeling van kinderen én hun ouders. De tas bestaat uit lees- en spelmaterial: een informatief boek, ingesproken cd, spelletjes. De tassen zijn thematisch van opzet, daarvoor is bijvoorbeeld gebruik gemaakt van de VVE-thema's. Er zijn verteltassen over godsdiensten en culturen, maar ook over het maken van spreekbeurten of de brugklas. Ouders en leerkrachten bedenken de onderwerpen en maken de inhoud van de Verteltas, die kinderen zowel thuis en als op school gebruiken.

Alle ouders, ook als ze het Nederlands niet beheersen, kunnen meehelpen aan het maken van de tas. Ze worden op hun kwaliteiten ingezet. Ook biedt de Verteltas ouders concreet, laagdrempelig en verantwoord materiaal om thuis met hun kinderen te lezen en spelen. Daarmee wordt er gewerkt aan woordenschat, taalbegrip en taalgebruik. Ouders krijgen hiervoor handvatten van school, bijvoorbeeld op de oudercursus.

Op www.verteltas.nl vind je meer informatie.

Serius nemen

De Regenboog neemt ouders die willen helpen met onderwijs serieus. Leesouders zijn daar volgens Suzanne een voorbeeld van. "Voor ouders of vrijwilligers die komen lezen met onze leerlingen organiseren we een startbijeenkomst. We leggen uit op welke manier de school met de kinderen leest en vragen hen dat ook zo te doen. En dat wordt ook geëvalueerd." Verder bekijkt de school de mogelijkheden van initiatieven waar ouders zelf mee komen. Suzanne: "Er is bijvoorbeeld een moeder die met kinderen breid. Dat is niet alleen leuk, maar ook goed voor hun motorische ontwikkeling."

Een ander voorbeeld zijn *The English Parents*, drie *native speakers* die graag Engels willen geven op school. Dat doen ze voor alle leerlingen volgens het onderdompelingprincipe (er wordt alleen Engels gesproken) en met *The English Play*, een toneelstuk waar ouders ook voor worden uitgenodigd. "Niet alle initiatieven kunnen worden uitgevoerd, soms leveren ze een worsteling op in de organisatie van het eigen aanbod", vertelt directeur Rob Schimmel. "Maar het is goed om te bekijken wat de leerlingen er aan kunnen hebben en of het in te passen is. En als dat het geval is, doen we dat graag omdat juist deze initiatieven de ouderbetrokkenheid enorm stimuleren."

Professionele opstelling van team

"Partnerschap met ouders vraagt om andere vaardigheden van het team en van mij als directeur", vertelt hij tot besluit. "Toen ik hier twintig jaar geleden begon, waren ouders lastige mensen die je buiten de deur moest houden. Partnerschap betekent dat je ouders serieus neemt en als ze emotioneel reageren, moet je daar vanuit je professionele rol mee kunnen omgaan. Ik ga niet meer blind achter een leerkracht staan, zoals dat vroeger van mij werd verwacht. Ik kijk veel meer hoe ik een leerkracht kan ondersteunen in het contact met ouders, hoe ik de emotie eraf kan halen. Mijn taak is om te signaleren en de andere kant van het verhaal te laten zien. Om dit goed te kunnen doen, zijn trainingen belangrijk, bij voorkeur met acteurs. Dan krijg je mooie handvatten en inzichten in de professionele rol van de leerkrachten en de beleving van ouders. Ik wil drempels wegnemen voor ouders en leerkrachten."

Zet een stip en houd koers

Om actieve betrokkenheid van ouders te realiseren, is er vaak een verandering in denken en handelen van het hele team nodig. Dan is het goed een stip op de horizon te plaatsen en met elkaar te bepalen wat de school met ouders wil bereiken en welke aanpassingen daarvoor nodig zijn.

Instituut Schreuder haalt keurmerk ouderbetrokkenheid

Nog geen drie jaar geleden begonnen Meredith Marshall en Otto Vrijhof bij Instituut Schreuder, basisschool in Amsterdam Zuid. Meredith als moeder in groep 1, Otto als interim directeur.

“De school was er slecht aan toe: een dalend leerlingenaantal, een verwaarloosd team, een onderwijskundige achterstand, te veel ruis op de lijn tussen ouders en school en een zwakke financiële positie.” Ook Meredith merkte al snel dat de school niet op orde was: “Er was onrust onder ouders, onduidelijkheid en chaos. Steeds wisselende leerkrachten op de groep, niet weten wat er gebeurt en wie er voor de klas staat. Het gaf allemaal een onveilig gevoel.” Beiden zetten de schouders eronder en kijken nu met veel voldoening naar de opwaartse lijn die de school heeft ingezet.

Otto stelde zijn prioriteiten. Hij bracht eerst de financiën op orde en meldde daarna de school aan voor de Verbeteraanpak (zie kader). Een zegen vindt hij, omdat de school eindelijk onderwijsinhoudelijk aan de slag kon. Een half jaar later zette hij ouders op de agenda met zijn streven het keurmerk ouderbetrokkenheid (zie kader) te behalen. Het voordeel van werken met het keurmerk is dat de tien criteria duidelijke richtlijnen geven, motiveert hij zijn keuze.

Keurmerk ouderbetrokkenheid

Stichting LLO (Leraar Leerling Ouder) is een initiatief van ouders en mensen uit het onderwijs. Het beste onderwijs voor ieder kind is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daarom vinden zij het noodzakelijk dat er één organisatie is voor ouders, leerlingen en professionals in het onderwijs. Het keurmerk laat zien dat de school bij het schoolbeleid op een goede manier de betrokkenheid van leraren, leerlingen en ouders vormgeeft. Om als school in aanmerking te komen voor het LLO-certificaat, wordt de school door twee onafhankelijke personen (een professional en een ouder) gekeurd aan de hand van tien criteria. Deze keuring gebeurt onder de verantwoordelijkheid van de stichting LLO.

Meer weten? Ga naar www.sllo.nl

De Verbeteraanpak

De Verbeteraanpak maakt onderdeel uit van het programma Kwaliteitsaanpak Basisonderwijs Amsterdam (KBA). Het is een onderwijskundig veranderproces dat tot doel heeft het schoolteam zodanig te versterken dat de school het beste uit iedere leerling weet te halen. De nadruk ligt op het pedagogisch didactisch handelen in de klas en de verandering zit 'm in de dingen ook echt anders doen. Van de 209 basisscholen doen er 97 mee of hebben meegedaan aan de Verbeteraanpak.

Meer informatie? Ga naar www.amsterdam.nl

Meredith wilde meer zicht krijgen op wat er in de groep van haar dochtertje gebeurde. "Samen met een klassenouder ben ik alles gaan inventariseren: hoe ziet een dag er uit, wat doen de kinderen, wie houdt de voortgang bij en hoe is dat georganiseerd?" De lijn met de directeur was kort. Meredith koppelde terug wat er onder ouders leefde, waarbij ook de OR en een kern van zeer betrokken ouders werd ingeschakeld. Verbeteringen werden al snel geboekt. Voor Meredith bleef het daar niet bij. Zij nam zitting in de OR en in de werkgroep ouderbetrokkenheid die de criteria van het keurmerk handen en voeten geeft.

Actief werven

In oktober 2012 werd het keurmerk ouderbetrokkenheid behaald. Dat betekent niet dat het werk gedaan is. Integendeel, de werkgroep van ouders en leerkrachten komt elke zes weken bijeen om ouderbetrokkenheid te concretiseren. De tien criteria helpen daarbij. Meredith: "We zijn begonnen met het formuleren van een visie, het eerste criterium van het keurmerk: wat wil Instituut Schreuder met ouders? Gezamenlijk hebben we de waarden van de school bepaald. Deze waarden zijn terug te vinden in de samenwerkingsovereenkomst die centraal staat in het startgesprek tussen ouder en leerkracht aan het begin van het schooljaar. Nu bespreekt de werkgroep steeds welk criterium aan de orde is en onder handen moet worden genomen. We wilden bijvoorbeeld een opkomst van 80 procent van de ouders op ouderavonden bereiken. Daar zijn we mee aan de slag gegaan: hoe organiseer je dat en hoe mobiliseer je de ouders? Vorige week hebben we een ouderavond over ouderbetrokkenheid georganiseerd met verschillende workshops. Er waren zeker honderd ouders aanwezig, de belangstelling is groot."

Actief werven is hierin de sleutel tot succes, volgens Meredith. "Dit is een belangrijke taak van de OR en van de klassenouder. We bespreken met elkaar hoe we het aanpakken en gaan dan aan de slag. We spreken ouders persoonlijk aan en we zetten Facebook in, dat werkt heel goed." Otto vult aan: "De toon is heel direct. Ik verwacht dat ouders komen, het gaat tenslotte om hun kind. Ik vraag ze af te melden als ze niet kunnen en spreek ze er op aan als ze het niet doen. Je moet er boven op zitten om ouders te mobiliseren."

Samenwerkingsovereenkomst

Een school kan voor een samenwerkingsovereenkomst

onderwijs en de ontwikkeling van hun kinderen te onderstrepen. Instituut Schreuder en de ouders leggen hun wederzijdse verwachtingen en verplichtingen vast in een samenwerkingsovereenkomst. Een voorbeeld van wat een ouder van de school kan verwachten, is dat de school alles zal doen wat in haar vermogen ligt om de kinderen op een zo hoog mogelijk niveau te laten functioneren.

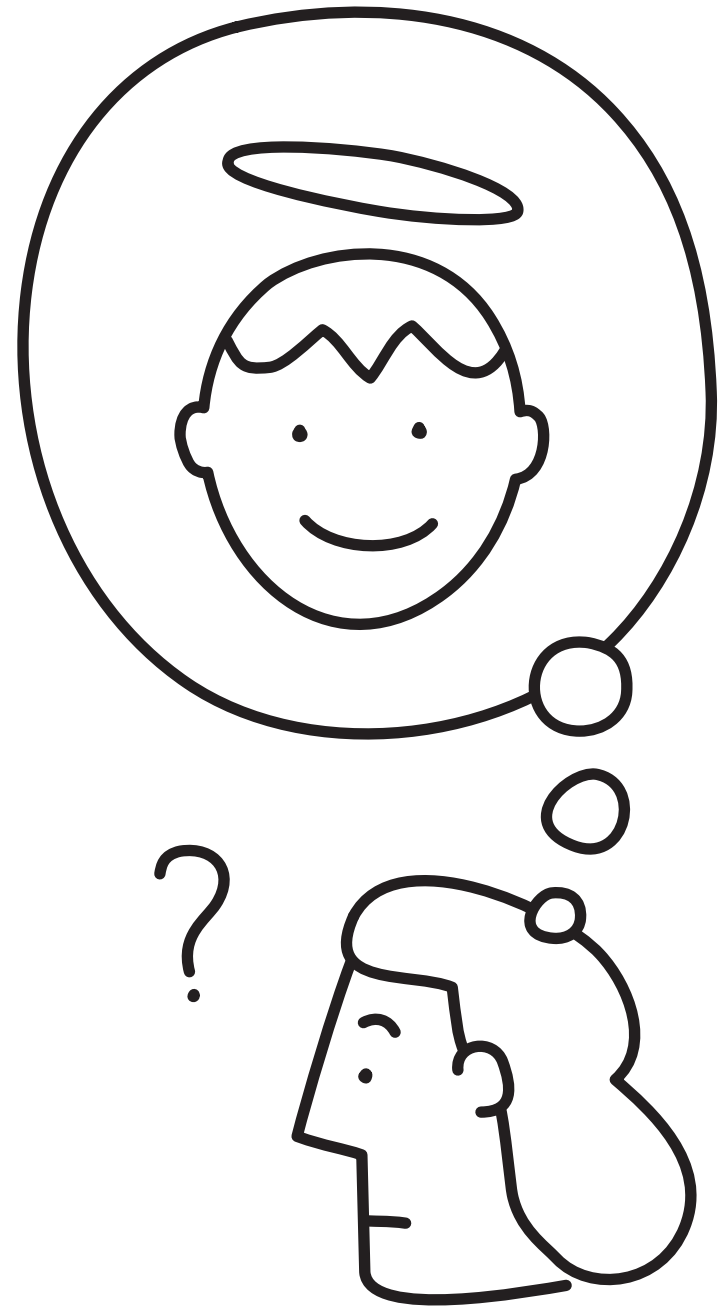
Andersom verwacht de school van ouders bijvoorbeeld dat zij regelmatig met hun kind over school praten en het een positieve schoolhouding bijbrengen. Ouders en school bespreken deze samenwerkingsovereenkomst aan het begin van het schooljaar en kunnen elkaar daarop aanspreken. Ook de waarden van de school zijn in de overeenkomst opgenomen.

Er zijn verschillende voorbeelden van samenwerkingsovereenkomsten tussen scholen en ouders te vinden. Essentieel is om de wederzijdse verwachtingen en verantwoordelijkheden goed voor ogen te hebben, en ook dat de organisatie van het onderwijs op orde is om deze afspraken waar te maken.

Mineurstemming doorbroken

Het betrekken van ouders vraagt een andere manier van denken en handelen. Er waren veel leerkrachten die lange tijd niets positiefs hadden gehoord. "Het vereiste van mij in het begin een heel directe manier van aansturen", vertelt Otto. "Ik ga die kant op en je gaat mee of niet. Er is geen tussenweg mogelijk. Als we niets hadden gedaan, betwijfel ik of we hier nu hadden gezeten."

De Verbeteraanpak alleen al is een intensief veranderproces, maar volgens de directeur was het ook noodzakelijk om direct te werken aan een actieve en positieve ouderbetrokkenheid. Instituut Schreuder is namelijk een éénpitter, waarvan het bestuur met hoofdzakelijk ouders dichtbij school staat en de ouderbetrokkenheid sowieso al groter is. "Ouders zijn eerder bezorgd en laten sneller van zich horen. De mineurstemming moest om." Een belangrijke doorbraak was dat het bestuur Otto vroeg om als directeur in dienst te komen. Daarmee werd vertrouwen en commitment uitgesproken. De start van de Verbeteraanpak werd heel positief ontvangen. Het moment waarop het geklets over school zich verplaatste van schoolplein naar de koffieochtend op school, was volgens Meredith bijvoorbeeld een duidelijk omslagpunt. "De indianenverhalen hielden op en er werd met ouders gesproken over zaken waar onduidelijkheid over was." Maar ook het benoemen van de successen, groot en klein, illustreren de opwaartse lijn die de school heeft ingezet. Teamtrainingen die hun vruchten afwerpen, een stijgend leerlingenaantal, weer terug op een basisarrangement van de Inspectie. Het zijn voor iedereen belangrijke signalen van een opgaande lijn.

El Kadisia heeft hoge verwachtingen van leerlingen én ouders

Geen school redt het zonder ouders, stelt Irmgard Ritfeld, directeur van islamitische basisschool El Kadisia in Nieuw-West.

“Ouderbetrokkenheid is belangrijk, of het nu gaat om meegaan naar zwembles, leesmoeder zijn of begrijpen welke leerdoelen er voor jouw kind zijn geformuleerd. Onderwijs maak je samen. Daarvoor moet je vooroordelen over ouders doorbreken en moet je niet alleen hoge verwachtingen van leerlingen hebben, maar ook van hun ouders. Dat is de lijn die wij op onze school voor onze ouders hebben uitgestippeld en waar het hele team elke dag weer hard aan werkt.”

Contract

De leerkrachten van El Kadisia voeren aan het begin van het schooljaar individuele gesprekken met ouders en hun kind. Ouders vertellen over hun kind en daarnaast bespreekt de leerkracht de leerdoelen, die vervolgens elk kwartaal besproken en zonodig bijgesteld worden. De leerkracht stelt een contract met de ouder op en maakt afspraken. Bijvoorbeeld dat de ouder erop toeziet dat het kind huiswerk maakt, dat het kind op tijd op school komt en naar bed gaat. Ook lid zijn van de bibliotheek, voorlezen en helpen met huiswerk zijn voorbeelden van afspraken. De ouders worden tijdens dat gesprek ook ingedeeld om mee te gaan naar de schooltuin of schoolzwemmen.

Een leerkracht ziet volgens Irmgard snel genoeg als afspraken niet worden nagekomen. “We leggen altijd uit wat een ouder thuis moet oefenen. Als er thuis niet geholpen wordt, gaat een leerling veel langzamer, en vaak vertellen kinderen het de leerkracht ook. In zo’n geval onderneemt de leerkracht direct actie: de ouder wordt op de gemaakte afspraken gewezen.” Als ouders of oudere broers en zussen thuis niet kunnen helpen, dan selecteert de leerkracht de leerling voor de huiswerkbegeleiding van Stichting Vooruit. Daar werken de kinderen onder begeleiding van studenten na school aan extra taken. Irmgard: “Als ouders hun kinderen ophalen, krijgen ze van de studenten de overdracht, ook dat is afgesproken. Dat doen niet alle ouders, maar de meesten zeker wel.”

Neem de tijd

De groep betrokken ouders groeit, ziet Irmgard, die een groei-doelstelling in het ouderplan heeft opgenomen. “Het is belangrijk om de drempel laag te leggen. Als je ouders laat merken dat je niets met ze aankunt omdat ze de taal niet spreken, ben je verkeerd bezig. Met deze ouders let ik op mijn taalgebruik, ik vraag ze altijd of het duidelijk was en of ze hebben kunnen vertellen wat ze wilden. Ik nodig ze uit een tolk mee te nemen en als dat niet lukt vraag ik ze het op hun manier te verwoorden en probeer ik het te begrijpen. Dat kost tijd, maar het levert veel op: ouders hebben het gevoel dat ze er mogen zijn en dat is heel belangrijk.” De oudercontactfunctionaris speelt hierin volgens de directeur ook een belangrijke rol. Zij organiseert twee keer per week bijeenkomsten en korte cursussen in het ouderlokaal, vaak samen met het Ouderen Kindcentrum. In het Nederlands. Irmgard: “Als ouders iets niet begrijpen, last ze een pauze in om het even te vertalen of toe te lichten. Je moet de tijd nemen.”

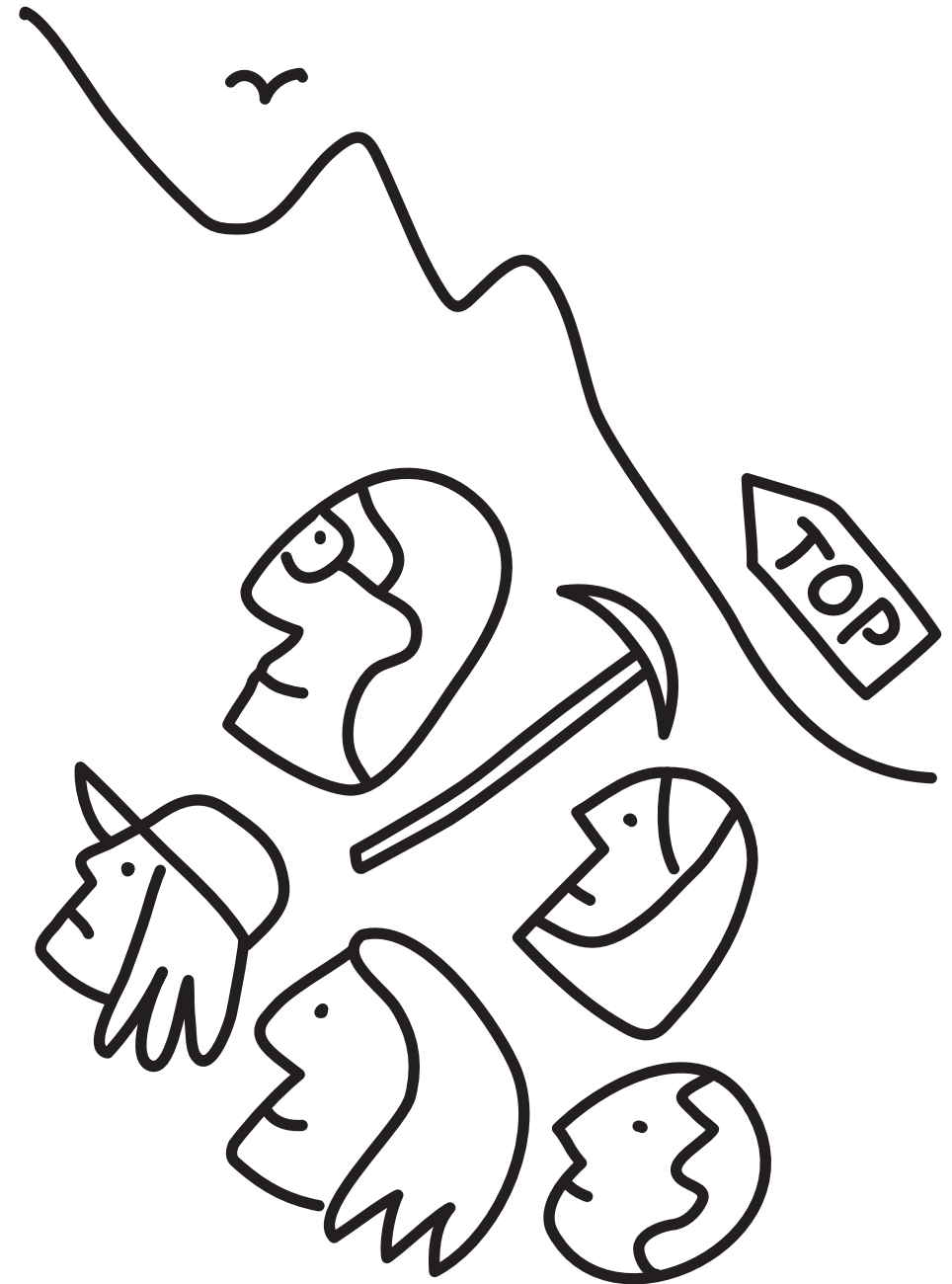
De betrokkenheid van ouders is volgens de directeur het grootst in de onderbouw. Met de Kwaliteitsaanpak Voor- en Vroegschool heeft de school daar ook bewust op ingezet. “Zo wilden we meer ouders hebben bij de spelinloop”, zegt Irmgard. “Vroeger was de opkomst laag en dronken ouders koffie tijdens zo’n ochtend. Nu komen er dertien tot veertien ouders van de zeventien kinderen en zijn die ouders met hun kinderen bezig.

Vanaf groep 4 zijn de ouders minder zichtbaar, maar ze komen wel allemaal op de individuele gesprekken. Huiswerk bijvoorbeeld gaat via de kinderen mee en in een aantal gevallen vragen we van ouders een handtekening bij het gemaakte huiswerk. Als die uitblijft neemt de leerkracht direct contact op. En dat werkt.”

Draagvlak creëren

Door te luisteren naar elkaar en samen de aanpak te bespreken, lukt het volgens de directeur om draagvlak te creëren in het team. “Als er thuis nauwelijks iets gebeurt en we ervaren dat het ons belemmert om verder te komen met een leerling, dan bespreken we met elkaar hoe we hiermee kunnen omgaan. Zo ontstaan de ideeën. We bekijken ook altijd of er aandachtspunten zijn die we voor de hele school kunnen gebruiken, gedragsregels bijvoorbeeld zijn zo ontstaan, de omgang met huiswerk en deelname aan activiteiten. Maar ook het uitspreken van waardering naar ouders vinden we belangrijk. We zeggen het als een leerling vooruitgaat omdat er thuis gelezen wordt. Dan zie je ouders stralen dat ze een bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling van hun kind, dat het ze gelukt is hun kind te helpen.”

Ouderbetrokkenheid is op El Kadisia onderdeel van het schoolplan. Op elke bouwvergadering is het een vast punt op de agenda. Om met het team in gesprek te blijven is er twee keer per week een briefing ingelast. Hier wisselen leerkrachten hun ervaringen uit en dat werkt volgens Irmgard heel goed. “Ook onze ervaringen in de Verbeteraanpak zijn van invloed geweest. Het team is anders naar zichzelf gaan kijken en daardoor ook anders naar de leerlingen en hun ouders. De houding naar leerlingen en hun ouders is echt veranderd. Er is meer veiligheid, meer vertrouwen. Ouders voelen zich serieus genomen. Het fundament is nu goed. Maar ook al gaat het goed, het is nooit klaar hoor”, lacht ze.

Samenwerking betekent een goed contact

Het is essentieel te weten wat ouders belangrijk vinden, of ze de weg op school kennen en hoe je ze het best kunt bereiken. Dat laatste lijkt vanzelfsprekend, maar de praktijk is weerbarstiger. Veelgehoorde klachten zijn slecht bezochte ouderavonden, niet gelezen (nieuws) brieven of ouders die niet op de hoogte zijn van toetsen of huiswerk. Met eenzijdig informeren en zenden leg je geen contact.

Op De Brink hebben ouders een belangrijke stem

Basisschool De Brink uit Zuidoost zit sinds twee jaar in de lift met ouderbetrokkenheid. De school, met ruim 300 leerlingen, gooide het roer om na een escalatie met ouders die onvoldoende betrokken waren bij het onderwijs van hun kind.

Directeur Ellen Koops: "We hebben echt een omslag moeten maken. We hebben ons afgevraagd wat we willen met ouders, waar ouders behoefte aan hebben en wat wij nodig hebben om dat te bereiken."

Luisteren

Om de lucht met de ontevreden ouders te klaren en de behoeften te peilen, organiseerde de school twee bijeenkomsten voor ouders. "Tijdens de eerste bijeenkomst hebben we vooral geluisterd", vertelt Ellen. "Ouders gaven vooral aan dat zij ook zelf iets over hun kind willen vertellen, zodat leerkracht en ouder samen een beeld van het kind kunnen creëren." De school veranderde de tienminutengesprekken in oudergesprekken van 15 tot 20 minuten die niet meer eenzijdig mogen zijn. Drie keer per jaar voert een leerkracht zo'n gesprek met de ouders. "We hebben hiervoor een format ontwikkeld, zodat de verschillen tussen leerkrachten zo klein mogelijk worden gehouden. Zo weten ouders en leerkrachten waar ze met deze gesprekken aan toe zijn."

Zet een lijn uit

Na die eerste bijeenkomst stelde het team een ouderplan op. Hierin zijn de behoeften van ouders zoveel mogelijk meegenomen. Ellen: "Als je samen met ouders wilt zorgen voor een optimale ontwikkeling van leerlingen, dan moet je hiervoor als professional een lijn uitzetten. Als je planmatig werkt, is het makkelijker je te verantwoorden tegenover ouders, schoolbestuur of de inspectie. Bovendien wordt sneller duidelijk waar je steken laat vallen of welke onderwerpen nog niet goed belegd zijn." In de tweede bijeenkomst stond het ouderplan – de vertaling van de eerste bijeenkomst – op de agenda: hebben we het zo goed begrepen? Ouders konden zich goed vinden in het plan, dat inmiddels een vast onderdeel is op de studiedagen: waar staat de school nu, wat gaat goed en wat niet, wat moet er nog gebeuren?

Neem het team mee

Niet alleen de behoeften van ouders stonden in het plan centraal, ook de vragen: wat wil de school met ouders en wat is daarvoor nodig? Ellen: "Het is belangrijk dat het team zich gesteund en veilig voelt in het contact met ouders, zeker als de school uit een verstoorde verhouding komt." Met haar team heeft ze daarom kort na de ouderbijeenkomsten de driedaagse training Complexe Gesprekken gevolgd. "In plaats van terugkijken, leerden we te kijken naar hoe we het in vervolg anders konden doen. De ander kun je niet veranderen, je kunt wel bij jezelf te rade gaan. De training met acteurs heeft ons daar heel goed in geholpen. Om bewust te blijven van het effect van je houding, toon of manier waarop je een gesprek ingaat, wil ik met het team op herhaling."

Inmiddels is ook de route duidelijk voor als een gesprek tussen leerkracht en ouder niet goed is verlopen en ze er met elkaar niet uitkomen. "Ik praat het met beide partijen aan tafel uit", vertelt Ellen. "Dat kost veel tijd, maar het levert ook veel op."

Complexe Gesprekken

In de training Complexe Gesprekken wordt geoefend met lastige maar belangrijke gesprekken uit de praktijk van de leerkracht in het basisonderwijs. Aan bod komen bijvoorbeeld het herkennen van verborgen waarden of overtuigingen, het overbruggen van culturele verschillen, het werken vanuit betrokkenheid in plaats van macht en het veilig maken van een gesprek. Het materiaal van de training is ter beschikking gesteld aan alle schoolbesturen in de stad. De training Complexe Gesprekken in het Primair Onderwijs is door de Hogeschool van Amsterdam ontwikkeld, in opdracht van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO).

Ouders met elkaar

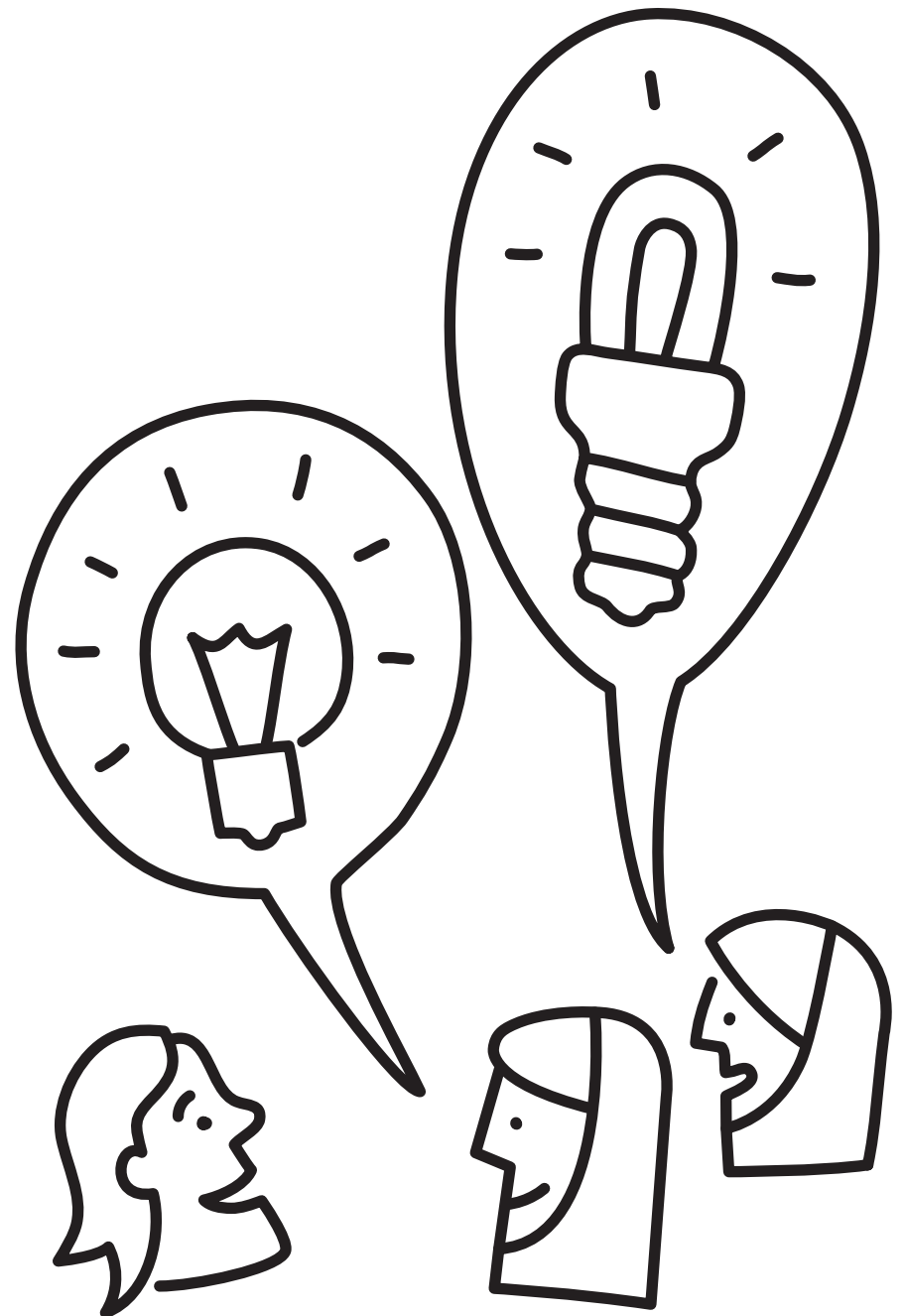
De Brink heeft ook een klankbordgroep van ouders opgezet. Deze groep houdt een vinger aan de pols en bereidt met school bijvoorbeeld ouderavonden voor door mee te denken over de onderwerpen, duur en planning. Ellen: "De ouders hebben ingangen bij andere ouders die ik als directeur niet altijd heb. Dat werkt goed en kan ook helpen om culturele verschillen de overbruggen." Als voorbeeld noemt Ellen de pilot 'Samen werken aan leren lezen' die de school samen met de Universiteit van Amsterdam voor zwakke lezers uit groep 4 tot en met 6 uitvoerde. "Veel ouders vinden vanuit hun culturele achtergrond dat lezen een zaak van school is, dat ze daar thuis niets aan hoeven te doen en dat ook de kinderen liever iets anders gaan doen. Aan de andere kant willen onze ouders graag dat hun kinderen goed leren. Als er iets extra's te doen is op school, is er al snel animo."

Tijdens de ouderavond kregen ouders voorlichting over de positieve effecten van het samen lezen thuis. "Veel ouders waren enthousiast en de eerste resultaten wijzen de goede kant op: de meeste kinderen uit de pilot zijn vooruitgegaan met lezen", vertelt Ellen. "Maar niet alle ouders hebben thuis geoefend. En dan is het mooi om te zien dat de klankbordgroep stimuleert dat ouders er met elkaar over gaan spreken. Zij gaan meer en meer inzien dat zij ook zelf een rol kunnen hebben. Misschien ben ik wel helemaal niet het aanspreekpunt op onderdelen van educatief partnerschap, maar dat hoeft ook niet."

De Brink is op de goede weg, vindt de directeur. "De relatie met de ouders was doodgebloed en het is hard werken voordat ouders weer voelen dat ze welkom zijn. De recente invoering van het continurooster is met de inbreng en instemming van ouders, soepel verlopen. We hebben tijd en energie gestoken in een heel zorgvuldig proces en dat heeft z'n vruchten afgeworpen. Dat motiveert en sterkt ons om zo samen met ouders verder te gaan."

Denk vanuit de ouder

Ieder mens heeft de neiging in stereotypen te denken: een overdreven beeld van een groep mensen dat vaak niet (helemaal) overeenkomt met de werkelijkheid. Ouders zijn uit op de stoel van de leerkracht, zijn toch niet geïnteresseerd of lezen geen mail, zijn een paar voorbeelden van stereotyperingen van ouders. Omgekeerd stappen ook ouders in die valkuil. Het is de kunst om dat denken te doorbreken. Het kan helpen om een ijkpersoon in gedachten te nemen, een personificatie van een groep ouders in de school. Beschrijf die ouder door je in hem/haar te verplaatsen en leef je volledig in. Wat is zijn achtergrond, hoe is de keuze voor de school gemaakt, wat vindt hij belangrijk voor zijn kind en in de opvoeding. Door iemand uit te tekenen kun je tot verrassende inzichten komen hoe je een ouder óók kunt zien en aanspreken.

Ouders van De IJdoornschool volgen resultaten online

De IJdoornschool in Amsterdam Noord heeft haar communicatie de afgelopen jaren flink onder handen genomen, vertelt directeur Patricia van Gelder.

“Als je ouders actief wilt betrekken bij het onderwijs van hun kind, is digitale communicatie naast het persoonlijke contact, niet weg te denken. Ik ben voor iedere ouder aanspreekbaar, sta altijd bij de deur en ben veel met ouders in gesprek. De website en het ouderportaal van ParnasSys helpen mij in de gesprekken die ik met ouders voer.”

De ruim 350 leerlingen van de IJdoornschool zijn voornamelijk van niet-Nederlandse afkomst. Het opleidingsniveau van ouders varieert van ongeletterd tot hoogopgeleid en alles wat daar tussen zit, schetst Patricia. “We hebben heel veel zaken ingericht om alle ouders zo goed mogelijk te informeren.” Een paar jaar geleden zijn alle leerkrachten geschoold in PowerPoint, Word en het werken met digiborden. Twee jaar geleden kwam daar de website en de schoolmail bij. De homepage informeert leerlingen en ouders over huiswerk per groep en er staan links naar huiswerk- en oefensites, overzichtelijk per vak op kleur ingedeeld op een Symbaloo-pagina (zie kader). Leerkrachten wijzen ouders op de informatie en mogelijkheden van de website.

Leermomenten

Om erachter te komen wat ouders en leerlingen belangrijk vinden in het onderwijs voert de school tevredenheidsonderzoeken uit. “Uit de resultaten proberen wij leermomenten te halen: wat kunnen we verbeteren?”, vertelt Patricia. “Zo bleek dat ouders vonden dat er te weinig huiswerk werd meegegeven. Wij waren eerst van mening dat huiswerk niet nodig was, leren doe je op school, thuis doe je leuke dingen. Dat hebben we helemaal overboord gezet.”

Vanaf de kleutergroepen geven leerkrachten nu huiswerk mee. Het beloningssysteem hangt goed zichtbaar aan de muur van het lokaal en ieder kind dat zijn huiswerk heeft ingeleverd, krijgt een sticker. “We vragen ouders hun kinderen te helpen. In themabijeenkomsten krijgen zij de werkboekjes uitgelegd en met vragen kunnen zij altijd bij de leerkracht of oudercontactmedewerker terecht. We proberen ouders zo op hun verantwoordelijkheid te wijzen en ze de tools te geven om hun kinderen te helpen. Zij zijn medeverantwoordelijk voor het schoolsucces van hun kinderen. En met succes bedoel ik het maximale resultaat dat binnen de mogelijkheden van het kind haalbaar is.” Patricia benadrukt dat het om de potentie van het kind gaat. “Je kunt niet stellen dat als ouders goed hun best doen, het kind automatisch een havo-leerling wordt. Ouders hebben soms geen realistische verwachtingen van de prestaties van hun kinderen. Het ouderportaal van ParnasSys helpt om duidelijk te maken waar het kind staat, wat een realistische prognose is en dat bijvoorbeeld de huiswerkklas of vakantieschool echt helpt.”

Symbaloo

Met Symbaloo kun je websites (gratis) overzichtelijk op een startpagina ordenen. Er bestaat ook een speciale Symbaloo-variant voor scholen. Kijk op symbaloo.com voor meer informatie of voor inspiratie op de website van de IJdoornschool: www.ijdoornschool.nl.

Ouderportaal

Sinds november is het ouderportaal van ParnasSys opengesteld. "Het is een vrij simpele manier om ouders te betrekken bij de ontwikkeling en resultaten van hun kinderen," vertelt bouwcoördinator en leerkracht Annerieke Broekhoff, trekker van dit project. "Wat ouders kunnen zien, is heel overzichtelijk: we zijn begonnen met de leerlingenkaart met contactgegevens, de resultaten van de methodetoetsen en vanaf januari hebben we de middentoetsen van Cito ingevoerd."

Vanaf dat moment begint de aanmelding van ouders ook goed te lopen. Ouders wijzen elkaar op de mogelijkheid om mee te kijken en sporen elkaar aan om de inloggegevens op te vragen. Een onverwacht effect is dat er meer vaders komen informeren naar de ontwikkeling van hun kinderen. Ouders zijn met de informatie uit het ouderportaal beter op de hoogte. "De combinatie met het huiswerk op de website bevalt goed", vertelt Annerieke. "We zetten bijvoorbeeld op de site welke woordjes er geleerd moeten worden voor de toets woordenschat van volgende week. Ouders kunnen zien wat de kinderen aan huiswerk meekrijgen, ze kunnen helpen en na de toets bekijken hoe die gemaakt is."

Beter op de hoogte

Met de leerkracht kunnen ouders de geschiedenis van toetsen en afspraken nakijken als er vragen of onduidelijkheden zijn. Daarmee zijn school en ouders duidelijker op hun verantwoordelijkheden aan te spreken. In de oudergesprekken merkt Annerieke dat ouders niet alleen beter op de hoogte zijn van de voortgang en resultaten van hun kinderen, maar ook dat zij beter weten wat de uitslagen betekenen. "Daar hebben we op de website uitleg over gegeven. Natuurlijk zijn er ook lastige momenten: als de leerling een goede rekenaar is, maar op begrijpend lezen achterblijft, kan dat een schoolniveau aangeven dat voor ouders moeilijk te interpreteren is. Maar ook hier geldt dat het gesprek geopend is en je kunt uitleggen hoe een leerling ervoor staat en waar nog ruimte voor verbetering is."

Ruim de helft van de ouders is nu aangemeld. Ouders die op gesprek komen en nog niet zijn aangemeld, ontvangen ter plekke de inloggegevens. Wijzigingen of aanpassingen kunnen ouders naar Annerieke mailen, zij voert dat door. Zo blijft het systeem netjes op orde. Ook ouders die extra uitleg willen, kunnen bij Annerieke terecht. "Op mijn bouwdagen heb ik met veel ouders gezeten en ze uitgelegd hoe het werkt en wat ze zien. Dat was voor leerkrachten prettig en zo kost het hen geen extra tijd."

Ouderportaal openstellen?

Om het ouderportaal open te stellen is het noodzakelijk dat leerkrachten de methode- en Cito-toetsen goed en regelmatig invoeren. Als dat gebeurt, is het openstellen eenvoudig. Hierbij enkele tips van Annerieke Broekhoff:

- Houd de start eenvoudig en laat resultaten van toetsen zien. Het gesprek gaat dan ook echt over voortgang en resultaten.
- Inloggen op het ouderportaal via de homepage van de website van school. Plaats hier ook het huiswerk, de oefensites en de uitleg van de toetsresultaten.
- Geef leerkrachten de tijd en rust om de Cito-resultaten goed in te kunnen voeren en sluit het ouderportaal bijvoorbeeld een week na afname van de toetsen. Informeer ouders hierover.
- Houd het beheer in één hand: zo blijft het systeem schoon en actueel en heb je een goed overzicht van onduidelijkheden en vragen bij ouders.

Communiceren met effect

In het leggen van contact kan het ook helpen om de middelen en mogelijkheden om met ouders te communiceren te herzien. Een brede inzet van nieuwsbrieven, de website, brieven, aankondigingen in de school garanderen niet dat de boodschap ook bij de ouders aankomt. Soms is de informatie te talig. Vaker nog staat de school op zenden. In een tijd waarin interactie de gewoonste zaak van de wereld is en we de hele dag kiezen welke informatie we wel of niet tot ons nemen, is het goed te bekijken hoe de school efficiënter en effectiever kan communiceren met ouders.

Facebook

Steeds meer scholen gebruiken Facebook. Ouders zijn snel te bereiken op een aansprekende en veilige manier, en kunnen zelf ook reacties kwijt. Op de Facebook-pagina staan activiteiten en informatie over de school. Daarnaast kan iedere groep een besloten pagina aanmaken. Hier staat informatie over huiswerk, toetsen, tips voor thuis, nieuws en uitjes.

Neem professionele verantwoor- delijkheid

Gelijkwaardigheid is een voorwaarde voor een gezonde relatie tussen ouders en school. Dit betekent dat beide partij zijn in de samenwerking, maar niet dat ze gelijk zijn: ze hebben een verschillende verantwoordelijkheid. De ouder is eindverantwoordelijk voor de opvoeding en de school voor de organisatie en kwaliteit van het onderwijs. Vanuit haar professionele betrokkenheid is het aan de school om regie te voeren over de samenwerking met ouders. De leerkracht heeft hierin als eerste contactpersoon voor ouders een centrale rol. Regie voeren schept duidelijkheid en maakt in je doen en laten helder hoe je het contact met ouders vormgeeft.

De Corantijn houdt de lijnen kort

De Corantijn is een buurtschool in Amsterdam West met een gemengde ouderbevolking. Voor leerkracht Carolien Smalley is het werken aan een goede relatie met ouders een wezenlijk onderdeel van haar werk.

“Ik vind het belangrijk dat ouders mij zien als een laagdrempelig persoon. Als er iets aan de hand is, als ze twijfels hebben, vragen of geruststelling nodig hebben, dat ze dan meteen naar me toe komen”, vertelt ze. “Ik vraag ouders regelmatig hoe het met ze gaat en probeer namen snel te onthouden zodat ik ze persoonlijk kan aanspreken. Een kort lijntje werkt het best.”

Iedereen is anders

Het betrekken van ouders bij het onderwijs en de ontwikkeling van hun kinderen doet Carolien op verschillende manieren. Elke twee weken krijgen de kinderen werk van school mee en informeert ze ouders wat de bedoeling ervan is. “Vorig jaar bleek dat niet altijd duidelijk, ouders hebben me gevraagd om het op te schrijven”, vertelt Carolien. “Als het om extra werk gaat op individueel niveau, dan informeer ik de ouders daarover specifiek. Per e-mail of persoonlijk, dat ligt er aan wat de ouder zelf het prettigst vindt. Ook verschilt de manier waarop ze ouders aanspreekt: sommige ouders willen aan de hand worden genomen en verwachten ook dat school vertelt wat er moet gebeuren. Dan kan de toon van het gesprek heel directief zijn: je moet woordjes lezen, elke dag vijf minuten lang, achter elkaar oefenen en op deze manier ga je dat doen. Andere ouders vinden dat niet prettig, daarom is het belangrijk ze goed te kennen.”

Rustig uitleggen

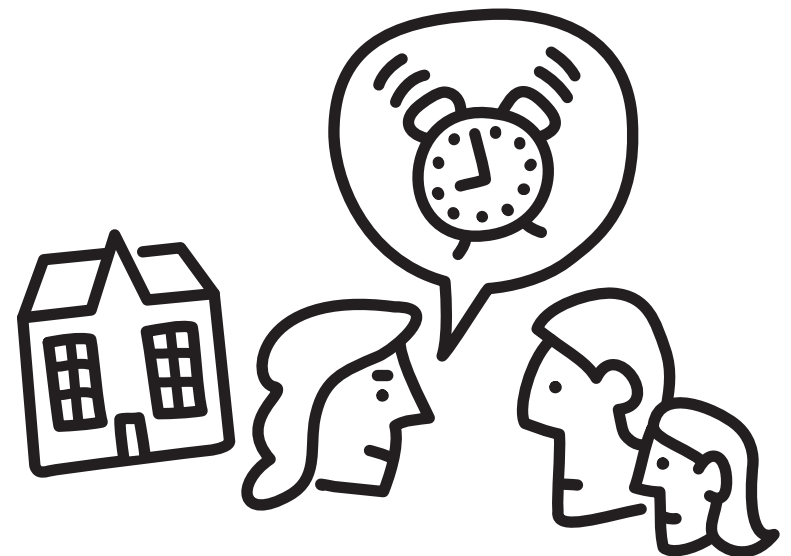
Als ze ziet dat een leerling achterblijft, maakt ze altijd een afspraak met ouders. "Ik wil rustig kunnen uitleggen wat er niet lukt. Dat is soms lastig als ouders de taal niet goed spreken. Maar het lukt me over het algemeen wel om het ze duidelijk te maken, om met simpele bewoordingen te laten zien waar het over gaat. Ik vertel wat wel lukt, waar de leerling moeite mee heeft en waar we op school aan werken. Ik bespreek ook wat er eventueel thuis gedaan kan worden, of het mogelijk is om te helpen." Carolien geeft een voorbeeld van een analfabete moeder die nauwelijks Nederlands spreekt en aangeeft dat ze haar dochter niet kan helpen omdat ze het zelf niet snapt. "In dit geval vraag ik een tolk bij het gesprek, een andere moeder die prima Nederlands spreekt en het op haar niveau kan uitleggen. Zo kan de moeder van het meisje haar ei kwijt en kan ik duidelijk maken wat ik van haar verwacht. Het is namelijk ook niet zo dat ze niets kan doen. Ik vraag haar om samen met haar dochter naar een televisieprogramma te kijken en te bespreken wat ze gezien hebben. Dat kan ze wel."

Huisbezoek

"Ik merk dat alle ouders het fijn vinden om te horen wat er op school gebeurt", vervolgt Carolien. "Niet alle kinderen vertellen thuis wat ze meemaken of leren. In mijn gesprekken met ouders geef ik ze altijd mee dat het belangrijk is om over school te praten, interesse te tonen of samen te lezen. Dat heeft niet iedereen meegekregen en is dus niet voor alle ouders vanzelfsprekend." Carolien spreekt de ouders ook thuis, iets wat alle betrokkenen waarderen. "Het geeft me een beeld van hoe er thuis met elkaar wordt omgegaan. Je merkt dat het gesprek over andere dingen gaat, ouders vertellen vol trots over hun gezin bijvoorbeeld en stellen mij ook andere vragen. We zijn op hun terrein, school wordt toch als mijn terrein gezien. Ook kinderen vinden het leuk om hun kamer te laten zien en daar kan ik later weer een keer op terugkomen. Het is echt een sociaal moment en doet de relatie met ouders goed."

Portfoliogesprekken

Hoewel de samenwerking met ouders prettig verloopt, heeft Carolien de plannen klaar om het educatief partnerschap nog beter vorm te geven. "Met mijn collega's van groep 4 en 5 ben ik begonnen met gesprekken aan het begin van het schooljaar. Ook al ken ik de meeste ouders al, ik wil graag weten welk beeld zij hebben van de ontwikkeling van hun kinderen, waar we dit jaar aan gaan werken en wat zij thuis kunnen en willen doen. Deze gesprekken zijn een try-out, als het werkt kunnen we ze voor de hele school invoeren." Daarnaast wil Carolien de ouders regelmatig op de hoogte houden wat er gebeurt in de klas, wat er op het lesprogramma staat en wat zij thuis kunnen oefenen. Dat doet ze per e-mail en door de informatie in haar klaslokaal te hangen. Verder start de school dit jaar schoolbreed met portfoliogesprekken. De leerkracht houdt drie keer een gesprek met de ouder en het kind. De leerlingen laten zien wat ze gedaan hebben en houden hiervoor zelf een map met werk bij, het presentatiedeel. Het evaluatiedeel van het portfolio bestaat uit de resultaten van toetsen. Carolien: "Door de contactmomenten op deze manier in te plannen, heb je een mooie opbouw en ik ben heel benieuwd hoe het gaat. Samen met ouders bouw ik aan de relatie, dat vind ik belangrijk en daar voel ik me goed bij."

Thuis voelen op de St. Lidwinaschool

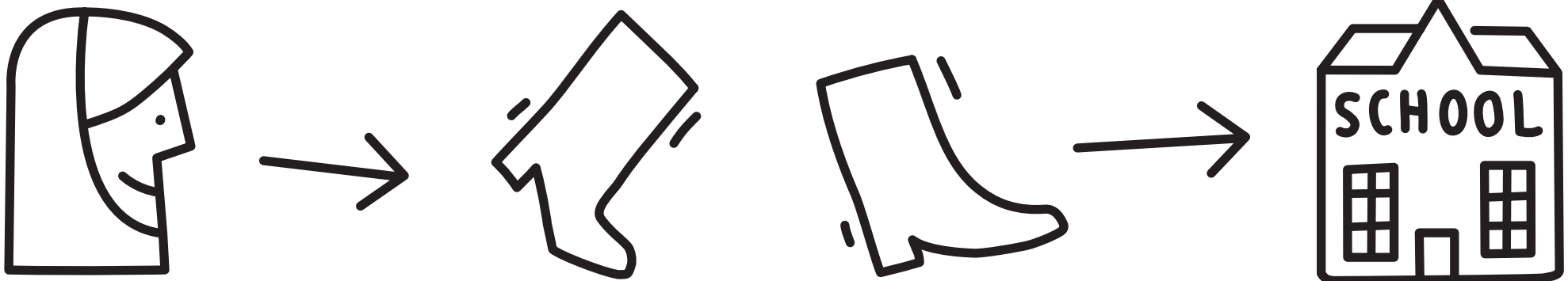
Als boegbeeld van de school is de directeur bepalend voor de manier waarop leerlingen, leerkrachten en ouders met elkaar omgaan. Maarten Berkers, directeur van de St. Lidwinaschool in Amsterdam Oost, voelt zich soms net een dominee.

Maarten vertelt: "Ouders zijn er in alle soorten en maten, we hebben een heel gedifferentieerd publiek en 100 procent leuke mensen. Werken aan partnerschap met ouders betekent op de St. Lidwinaschool samen op zoek gaan naar mogelijkheden, maar ook elkaars beperkingen accepteren. Daarvoor is het belangrijk dat kinderen en ouders zich thuis voelen op school. Er is pas een basis voor contact en leren als je op je gemak bent en je vrij voelt." De St. Lidwinaschool in Oost is met twee locaties en meerdere gebouwen, ruim 500 leerlingen en 50 leerkrachten, een grote school.

"Toch weten we met z'n allen een gevoel van gastvrijheid te creëren. Dat lukt door samen te bespreken we wat we onder gastvrijheid verstaan en hoe je dat concreet handen en voeten geeft. Een voorbeeld: lastige ouders bestaan niet en elke vraag van elke ouder is legitiem en verdient een antwoord."

Motieven

Ouders zijn volgens Maarten vanuit verschillende motieven betrokken, en daar moet je als school rekening mee houden en mee kunnen omgaan. Betrokkenheid kan voortkomen uit nieuwsgierigheid of interesse, maar soms ook uit angst of controle. "Op de Lidwinaschool proberen we goed te kijken naar de behoefte van de ouder en daar het haakje te vinden om de ouder mee te nemen in hoe het op school geregeld is. Wederzijds vertrouwen is daarin heel belangrijk", zegt Maarten. De school besteedt daarom veel aandacht aan de start op school. Ouders worden uitgebreid geïnformeerd over de eerste twee jaar, in overleg wordt de wenperiode bepaald, de leerkracht gaat op huisbezoek bij de nieuwe leerlingen en elke ochtend is er een inloopkwartiertje voor de ouders. Dat laatste geldt overigens voor alle groepen van de St Lidwina. Maarten: "Die inloop is leuk en belangrijk voor kind en ouders. Het is wel belangrijk dat de leerkracht bewaakt wat er tijdens dat kwartier wel en niet met ouders wordt besproken. Voor zaken die meer aandacht nodig hebben, maken zij een aparte afspraak."

Met aandacht

Het voeren van gesprekken met ouders staat regelmatig op de agenda. In teambijeenkomsten, maar ook trainingen, intervisies, functioneringsgesprekken. Per jaargroep wisselen leerkrachten met elkaar ervaringen uit: hoe ga je om met overenthousiaste ouders, hoe betrek je ouders die niet makkelijk uit zichzelf op de leerkracht afstappen? "Ik zie het als mijn taak om mijn team daarin te ondersteunen, te signaleren en bespreken wat het nodig heeft", vertelt Maarten. "Soms is er een probleem in het contact tussen leerkracht en ouder en kom ik in beeld. Dan probeer ik de emotie eruit te halen en bespreek ik met de leerkracht na hoe die zijn professionele grens kan bewaken. Maar ik vraag ook of het lukt om ouders een compliment te geven bij de dingen die goed gaan."

"Ik zie mezelf soms als een dominee", vervolgt Maarten. "Ik ben zichtbaar, aanspreekbaar en zorgzaam en ik wil de toon zetten. Daarmee draag ik in belangrijke mate bij aan de sfeer in de school. Ik vind het ook belangrijk om de gezamenlijkheid te bewaken: zo noemen we ook de leidsters van de tussenschoolse opvang 'juf'. Ik geef aandacht en probeer de randvoorwaarden voor iedereen in de school goed te regelen. Daarmee draag ik bij aan een goed fundament en de juiste sfeer voor leerkrachten en ouders om met elkaar samen te werken."

Schoolbestuur El Amal stimuleert verbinding

Hoe ziet ouderbetrokkenheid eruit op de agenda van een schoolbestuur? Algemeen directeur Mohammed Bhoelan van Stichting El Amal is veel in gesprek met ouders. "Het is belangrijk dat ouders weten wat je met hun kind doet op school, wat het leert en hoe het begeleid wordt. Zichtbaar maken hoe je werkt, kwaliteit en prestaties laten zien en van daaruit werken aan betrokkenheid, dat is waar wij nu op inzetten."

"Ouders brengen hun kind naar school met de verwachting dat de leerkracht eruit haalt wat erin zit", vertelt Mohammed. "Ouders willen graag. Die *drive* herken ik en dat heeft mij een paar jaar geleden aan het denken gezet: wat kan ik als schoolbestuurder doen om ouders te betrekken?"

De eerste stap drie jaar geleden was erop gericht om ouders te leren kennen. Iedere school heeft een denktank van ouders georganiseerd. Mohammed: "Elk jaar voer ik twee of drie gesprekken met de ouders van de afzonderlijke denktanks. Ik spreek hen over de gang van zaken op school. Dat is heel breed en varieert van het gebouw en het speelplein tot onderwijsinhoudelijke onderwerpen of zwemles. Maar ik vraag ze ook hoe ze hun kind thuis begeleiden, wat ze belangrijk vinden in de opvoeding. Dat heeft mij erg geholpen om de ouders van onze scholen goed te begrijpen."

Ouderplatform

De volgende stap wordt in december gemaakt. Dan is de eerste bijeenkomst van het ouderplatform gepland, een afvaardiging van ouders uit de denktanks van alle scholen om op bestuurlijk niveau mee van gedachten te wisselen. De platformbijeenkomsten wil Mohammed gebruiken om verantwoordelijkheid af te leggen over bijvoorbeeld kwaliteit en prestaties van de scholen. "Maar ik wil ouders ook warm maken om actief bij de school betrokken te zijn, bijvoorbeeld door zitting te nemen de Ouderraad, de MR of het bestuur. Deelname aan de denktank en het platform staat voor iedere ouder open. Maar misschien is mijn belangrijkste missie met het ouderplatform wel om ouders mee te geven dat zij een belangrijk aandeel hebben in de schoolresultaten van hun kinderen, en zo beetje bij beetje aan educatief partnerschap werken."

Met ouders, directie en teams

Natuurlijk lukt dit alles niet zonder de directie en de teams van de scholen. De directeur is bij de denktankbijeenkomsten van zijn school aanwezig en is ook uitgenodigd voor de bijeenkomsten van het ouderplatform. "Directeuren zijn een belangrijke schakel in de terugkoppeling naar andere ouders en het team, en ze zien erop toe dat gemaakte afspraken worden nagekomen. Het mooie hiervan is dat ouders en directie aan hun relatie werken vanuit een constructieve basis en een gedeeld belang, niet vanuit problemen." De teams ontmoet Mohammed twee keer per jaar op de teambijeenkomsten en tijdens de startconferentie aan het begin van ieder schooljaar. "Tijdens de startconferentie staat altijd een actueel onderwerp centraal, zoals opbrengstgericht werken. Ook ouders worden hiervoor uitgenodigd. Zij krijgen een workshop aangeboden, weten misschien niet altijd tot in de onderwijskundige details mee te praten maar zijn wel op de hoogte van wat er dit jaar speerpunt is op hun school."

Professionele verantwoordelijkheid

Een schoolbestuur moet volgens Mohammed vooral sturen op de professionele verantwoordelijkheid van een school om ouderbetrokkenheid te stimuleren. De directeur stelt op de eerste plaats zelf een plan op met een eigen visie op onderwijs en de rol van ouders, weliswaar passend binnen de opvattingen van het bestuur. Mohammed: "Vervolgens bespreken we de voortgang en resultaten ervan in het centraal directieoverleg. De leerkracht heeft de verplichting het beste uit iedere leerling te halen, dat kan niet zonder het contact met ouders. Ik vind het heel belangrijk dat de school vanuit haar professionele verantwoordelijkheid hierin de eerste stap neemt. Of de leerkracht ook het beste uit het kind haalt en de ouder erbij betreft, wordt iedere twee jaar aan de hand van de opbrengsten van alle scholen van El Amal besproken. Je ziet dat de leerkrachten zich er steeds meer van bewust zijn dat het hun resultaat is dat daar gepresenteerd wordt."

Met elkaar voor het kind

"Door de jaren heen heb ik geleerd dat als ouders, leerkracht en directeur hun kennis en ervaringen kunnen delen en de binding met elkaar behouden, het kind niet verkeerd terecht kan komen", stelt Mohammed. "De leerkracht is de spil, een goed personeelsbeleid met goede randvoorwaarden, een directeur met een heldere visie, die erop toeziet dat afspraken worden nagekomen, alles hangt met elkaar samen. Met elkaar werken we voor het kind. Die samenhang aansturen, dat is een heel mooie klus!"

Colofon

November 2013

© Gemeente Amsterdam

Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling

Tekst: Rolinka Kattouw, Oostwest

Eindredactie: Daniëlla van 't Erve, Zinnig & Zo

Vormgeving: Hendrik Jan Grievink

Illustraties: Robert Vulkers

Druk: Opmeer BV

Oplage 2.000

Met dank aan: De Brink, J.P. Coenschool, Corantijn,
Instituut Schreuder, El Kadisia, St. Lidwina, Stichting El Amal,
De Regenboog, IJdoornschool

Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling

Programma Kwaliteitsaanpak Basisonderwijs Amsterdam

Team Onderwijs & Jeugd

Jodenbreestraat 25

Postbus 1840

1000 BV Amsterdam

De gemeente Amsterdam werkt in verschillende programma's samen met scholen en schoolbesturen om de kwaliteit van het primair onderwijs in de stad te verbeteren (programma Kwaliteitsaanpak Basisonderwijs Amsterdam), ouders bij het onderwijs van hun kinderen te betrekken (uitvoeringsagenda Actieve Ouders) en taalachterstanden bij jonge kinderen aan te pakken (programma Klaar voor de start/ Taal begint Thuis). De voorbeelden uit de praktijk in deze uitgave zijn in opdracht van de verschillende programma's verzameld en opgetekend.